

Magyarország és a Koreai Köztársaság együttműködésének eredményei

A Koreai Köztársaság (Dél-Korea) komoly gazdasági fejlődést mutatott fel az elmúlt 50 évben. A korábban elmaradott és háborúk által sújtott ország sikeres gazdaságfejlesztési politikát alkalmazott az 1960-as évek elejétől kezdve, így azóta több, mint százszorosára növekedett nemzeti jövedelme. A dél-koreai nagyvállalatok világviszonylatban is versenyképesé váltak és hírnevet szereztek. Magyarország és a Koreai Köztársaság huszonöt éve, 1989. február 1-jén vette fel egymással a diplomáciai kapcsolatot. Az akkori nemzetközi helyzetben, – a még létező kétpólusú világrendszerben – ennek a kétoldalú kapcsolatok megalapozásán túlmutató jelzésértéke volt, és a példát rövidesen követte valamennyi európai (volt) szocialista ország, majd pár évvel később a Kínai Népköztársaság is. A két ország kapcsolatai, elsősorban gazdasági területen már az 1990-es évek elejétől dinamikus fejlődésnek indultak. Több koreai nagyvállalat már ekkor megvetette lábát a magyar piacon, jóllehet ekkor még hazánk potenciális európai hídfőállás-szerepének kiaknázása volt e cégek legfontosabb motivációja. Ma, 2014-ben, a diplomáciai kapcsolatok negyedszázados, egyben a magyar EU tagság tizedik évfordulóján a nemzetközi, illetve a magyar gazdasági és politikai környezet számottevően eltér az 1980-as évek végén jellemzőtől. Politikai kapcsolataink problémamentesek, a kölcsönös bizalmon, közös érdekeinken és értékrendünk hasonlóságán alapulnak. A Koreai Köztársaság Magyarország második legnagyobb kereskedelmi partnerévé és hetedik legfontosabb export-célországává vált Ázsiában. A kétoldalú kereskedelmi forgalom nagyságrendje jócskán meghaladja az egymilliárd eurót. A dél-koreai FDI állomány eléri az egymilliárd eurót Magyarországon, ahol mintegy 40 koreai vállalkozás működik és ezek kb. 20 ezer embert foglalkoztatnak. A legismertebb dél-koreai vállalatcsoportok szinte mindegyike jelen van a magyar piacon. Mindezekén túl együttműködésünk más területeken is pozitívan alakultak, köztük az oktatási, kulturális, és a műszaki-tudományos együttműködés, és az ezen alapuló cserekapcsolatok és közös projektek is.

The Republic of Korea is one of the newly industrializing economies of Asia (ANIES) which showed spectacular economic development during the recent 50 years. Thanks to its successful policy of economic development its national income grew to over hundred-fold and its giant companies became competitive and famous worldwide. On the 1st of February we celebrated the 25th anniversary of the establishment of diplomatic relations between Hungary and the Republic of Korea. In that international context – characterized by the existing bipolar world - this gesture had a firm political signal showing much beyond the establishment of the bilateral relations: it served as a pattern which was followed by all the other European (ex) socialist countries and in a few years even the P.R. China. The bilateral relations, especially in the field of economy got a dynamic start from the early 1990's. Several Korean companies settled in Hungary in the Hungarian market, in spite of the fact that Hungary used to be considered that time just a bridgehead towards Europe. Now, in 2014 at the 25th anniversary of the diplomatic relations and the 10th anniversary of the EU membership of Hungary the economic and political environment is considerably different for that of the late 1980's. Our bilateral political relations are free of problems and based on the mutual trust, common interests and similar values. The high level visits are common and regular. The bilateral economic relations were enlarged more or less continuously during this period. The Republic of

Korea become the second largest trading partner and also the seventh most important export market for Hungary in Asia. The turnover of the bilateral trade considerably exceeds the amount of one billion Euros. Also the amount of Korean FDI into Hungary reaches one billion Euros. In Hungary the number of operating Korean companies is around 40 which employ altogether around 20 thousand people. Almost all of the best known Korean holdings are present in Hungary. Besides the field of political and economic contacts the development of bilateral co-operation seems to be impressive also in other areas. Mention must be made about the fields of education, culture, science and technology, and the exchange programs and joint projects based on these fields. The biggest institute of Hungarology in Asia works at Hankuk University of Foreign Studies, while besides the Korean language education which has been going on at BBS since 1989 in 2008 an independent Chair of Korean Studies was established in University Eötvös Loránd (ELTE).

Bevezetés

A 2014. évet jeles évfordulók szegélyezik Magyarország külkapcsolatai szempontjából. Nem pusztán annak ünnepeljük tízedik évfordulóját május elsején, hogy hazánk az Európai Unió tagjává vált, hanem – összefüggésben az 1989-90. évi rendszerváltozással, éppen negyedszázada létesítettünk újonnan, vagy hosszú évtizedek kihagyása után ismét diplomáciai kapcsolatokat olyan Európán kívüli országokkal, amelyek a korábbi szocialista világban szinte tabunak, de legalábbis nem kívánatos relációknak minősültek.

Ilyen volt például Izrael állam, amellyel az 1967. évi hatnapos háború után szakadtak meg kapcsolataink. Ilyen volt, - igaz egy évvel később - a Dél-Afrikai Köztársaság is, de ehhez a körhöz tartozott a Koreai Köztársaság, nem hivatalos nevén Dél-Korea is. Ez utóbbi országgal szintén ideológiai okok, továbbá a szocialista tábor részének tekintett (ám a valóságban attól már régóta elkülönülő, bezárkózó, önellátásra szorítóznó kívánó politikát folytató) Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (Észak-Korea) ellenzése miatt csak az 1980-as évtized vége felé indulhatott kétoldalú érdemi, ám akkor is főként csak a gazdasági együttműködés lehetőségeire irányuló, puhatóldzó párbeszéd.

A Koreai Köztársaság - az újonnan iparosodó ázsiai gazdaságok (ANIES) egyik jellegzetes országa - látványos gazdasági fejlődést mutatott fel az elmúlt 50 évben. Sikeres gazdaságfejlesztési politikája révén ez idő alatt mintegy százszorosára nőtt nemzeti jövedelme, nagyvállalatai világviszonylatban több ágazatban is versenyképessé váltak és hírnevet szereztek.

Február elsején volt 25 éve, hogy Magyarország és a Koreai Köztársaság felvette egymással a diplomáciai kapcsolatot.

A kapcsolatfelvétel előzményei

A magyar és a koreai nemzet közötti kapcsolatok jóval régebbi eredetűek. Közös ural-altáji gyökereink és az egykori közép-ázsiai őshaza révén a koreaiak ma is távoli rokonnak tekintik a magyar embereket. Hivatalos kapcsolataink voltaképpen is bő száz évre nyúlnak vissza, ám úgy Magyarországot, mint Korea huszadik századi viharos történelme igencsak sajátossá tette ezt a kapcsolatot.

1892. június 23-án az Osztrák-Magyar Monarchia és a Koreai Királyság barátsági, kereskedelmi és tengerhajózási szerződést kötött, amelyet a magyar országgyűlés 1893. április 20-án törvénybe iktatott. A ratifikációs okmányok kicserélésére ugyanazon év őszén Szöulban került sor. Az európai hatalmak közül a Monarchia volt a hatodik, amely hasonló szerződést kötött Koreával, de a nagy távolság miatt Korea japán annexiójáig és a Monarchia széteséséig államközi kapcsolataik csak periférikusak maradtak. (Fendler, 1994.)

Korea japán annexiójával (1910.) és az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlásával (1918.) a magyar-koreai hivatalos és egyéb kapcsolatok hosszú időre megszakadtak. A két világháború között Magyarország csak Japánnal tartott fenn diplomáciai kapcsolatot, így koreai vonatkozásban csupán szórványos érintkezésekről van tudomásunk. Közülük mindenekelőtt Ahn Ik-tae (1906-1965), a kiemelkedő koreai zeneszerző, a Koreai Köztársaság himnuszának szerzője magyarországi tanulmányútját említhetjük, aki 1937-1938-ban Kodály Zoltánnál tanulmányozta a magyar és a kelet-európai népek zenéjét, majd 1943-ban ismét Budapesten járt s hangversenyt adott.

A második világháborút követően kialakult kétpólusú világrendben Magyarország csak a szovjet, és részben kínai orientációjú Észak-Koreával, az 1948-ban létrejött Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal (KNDK) alakíthatott ki és tarthatott fenn kapcsolatot. Magyarország, hasonlóan az akkori szocialista világrend többi országához, a KNDK-t támogatta az 1950-53 között zajló koreai háború során is, míg a déli államalakulatot, a szintén hivatalosan 1948-ban létrejött Koreai Köztársaságot a politikai vezetés korabeli szóhasználatával élve „amerikai bábállamnak”, ellenséges ideológiájú országnak tekintette és gyakorlatilag semmiféle kapcsolatot nem is próbált kialakítani vele. Máskülönb a japán uralom alól frissen felszabadult, de gazdaságilag akkor még az északi országrészről is jócskán elmaradottabb dél-koreai állam nem sokban emlékeztetett a mai gazdasági óriásra.

A koreai háború utáni éveket a félsziget déli részén Li Szin Man (Rhee Syng-man) államfő szélsőségesen konzervatív uralma határozta meg. A középkori önkényuralkodókra emlékeztető politikai nem törődött a társadalom kilencven százalékát érintő ellátási nehézségekkel, sőt hatalmának megszilárdítása és továbbnövelése érdekében egy szűk nagytőkés réteg kiépítését kezdte meg. (Csoma, 2006.)

1961-ben, Pak Csong Hi (Park Chung-hee) tábornok vezetésével katonai diktatúra került hatalomra, mely magántulajdonon alapuló, de erősen centralizált irányítású, tervezési rendszerrel alakított ki. A gazdaságfejlesztési stratégia tekintetében az ország igen hamar, már az 1960-70-es évektől kezdve tudatosan az export-orientáció útjára lépett. Emellett az oktatási és a K+F szféra kiemelt támogatást élvezett. Ennek nyomán, és nem utolsósorban a kezdetben számottevő volumenű amerikai segélyeknek is köszönhetően, a Koreai Köztársaság nemzetgazdasága rendkívül gyors ütemű – nem egyszer két számjegyű rátával jellemezhető – gazdasági növekedést ért el az 1970-es és 80-as évtized során.

Hosszú idő és a nemzetközi helyzet számottevő változása, enyhülése kellett ahhoz, hogy ha igen lassan is, de az 1980-as évekre megteremtődjenek azok a feltételek, amelyek lehetővé tették a kétoldalú kapcsolatok – szinte teljesen a nulláról való – kialakításának lehetőségét.

Több, egymással részben összefüggő körülményt szükséges itt megemlíteni. A gorbacsovi politika nemcsak az akkor még javában létező Szovjetunió életében, de a nemzetközi kapcsolatok rendszerében is új feltételeket, lehetőségeket teremtett, így a 80-as évek második felében új lendületet vevő szovjet – amerikai tárgyalások által kiváltott folyamatok a Koreai-félszigeten is éreztették hatásukat. Másrészt a Koreai Köztársaság világviszonylatban már akkor is elismerést kiváltó gazdasági fejlődése, stabilitása és a katonai diktatórikus rendszer átalakulásának folyamata is számított.

Míg az 1979-től az országot évekig katonai junta élén vezető Cson Tu-hvan (Chun Doo-hwan) tábornok alkotmánymódosítást követően lett az ország elnöke, addig Roh Tae-woo tábornok már 1988-ban demokratikusan, öt évre megválasztott civil elnökként vette át az ország irányítását [Handbook of Korea, 2003].

Roh Tae-woo célul tűzte ki a közeledést és a békés együttműködést Észak-Koreával, a nevéhez fűződő, hat pontban megfogalmazott ún. Északi-politika révén. Ez utóbbinak megfogalmazott célja volt a kapcsolatok fejlesztése az akkori szóhasználatnál élve az ún. kommunista tömb országaival, nyilvánvalóan részben abból az indíttatásból, hogy az érintett országok KNDK-hoz fűződő kapcsolataik révén elősegíthetik a két Korea közötti közeledést.

A két ország között – döntően gazdasági kérdésekre irányulóan – már az 1980-as évek első felében megindult a párbeszéd. Az évtized második felében azonban már megérték a feltételek a kétoldalú kapcsolatok valamilyen formában történő legalizálására. Több alkalommal került sor az MNB akkori elnökének s a Magyar Gazdasági Kamara főtítkárának szülői látogatására, amelynek eredményeként sor került kamarai képviselők – a Koreai Kereskedelmi és Ipari Kamara, valamint a Magyar Gazdasági Kamara – képviselőinek kölcsönös felállítására. Ez összhangban volt az 1988-as szülői Nyári Olimpiai Játékokon való magyar részvételre vonatkozó - a volt szocialista országok közül elsőként meghozott - ilyen döntéssel (Torzsa, 2009).

A politikai és diplomáciai kapcsolatfelvételt megalapozó folyamatban kulcsszerepe volt Park Chul Un elnöki politikai tanácsadónak, aki 1988. július 5-i titkos budapesti látogatásán tárgyalást folytatott a Magyarország és Dél-Korea közötti kapcsolatok normalizálásáról is. Röviddel később, augusztus 8. és 12. között, Bartha Ferenc, az MNB akkori elnöke vezetésével küldöttség járt Szöulban, és ezen a felek elvileg megállapodtak a konzuli kapcsolatok felvételéről még az olimpia előtt azzal, hogy fél éven belül teljes körű diplomáciai viszonyt létesítenek egymással. Az előkészítő tárgyalások újabb, harmadik fordulójára 1988. augusztus 25-én került sor. Ez alkalommal ismét Park Chul Un érkezett –titokban – Budapestre, több tárca képviselőjének kíséretében. A kétnapos, éjszakába nyúló tárgyalások eredményeként a két ország külügyminisztériumának illetékes vezetői megállapodásra jutottak abban, hogy a Magyar Népköztársaság és a Koreai Köztársaság két lépcsőben rendezi kapcsolatát. Az augusztus 26-i megállapodás a ratifikációs okmányok kicserélése után, 1988. szeptember 13-án lépett hatályba. E célból Etre Sándor, a Külügyminisztérium illetékes területi főosztályának akkori helyettes vezetője utazott Szöulba. (A magyar döntés rendkívül pozitív hatást váltott ki Dél-Koreában, amelynek kedvező kihatását nemcsak az olimpián részt vett magyar küldöttség, hanem valamennyi odalátogató magyar állampolgár élvezhette.) A két fél közötti megállapodás alapján a Koreai Köztársaság 1988. október 26-án a Fórum Szállóban nyitotta meg budapesti Állandó Képviselőtét, míg a Magyar Népköztársaság Állandó Képviselője december 7-én a

szouli Hilton Szállóban kezdte meg tevékenységét. Az állandó képviseltek felállítása történelmi jelentőségű esemény volt a Koreai Köztársaság számára. Az ok érthető (Torzsa, 2009).

E folyamat befejezéseként Horn Gyula külügyminisztériumi államtitkár 1989. február 1-jén Szoulban aláírta a Magyar Népköztársaság és a Koreai Köztársaság közötti, teljes körű diplomáciai kapcsolatok felvételéről szóló jegyzőkönyvet, amelynek alapján az addigi állandó képviseltek nagykövetségi rangra emelkedtek. Ezzel együtt, szintén február 1-jén került aláírásra a két ország közötti kulturális egyezmény, a kereskedelmi és gazdasági együttműködési megállapodás, valamint a diplomata és szolgálati útlevelekre vonatkozó vízummentességi megállapodás. A diplomáciai viszony együtt járt a magas szintű látogatások számának jelentős növekedésével is. A már említetteken túl 1989-ben Szoulban járt Medgyessy Péter akkori miniszterelnök-helyettes, gyakori volt a tárcák vezetői közötti konzultáció is. Göncz Árpád személyében 1990 őszén először járt magyar államfő a Koreai Köztársaságban. Köztársasági elnökünk Roh Tae Woo köztársasági elnök 1989. novemberi magyarországi látogatását viszonzta.

A diplomáciai kapcsolatfelvétel jelentősége

A diplomáciai kapcsolatfelvételnek - az akkori nemzetközi helyzetben, a még létező kétpólusú világrendszerben - a kétoldalú kapcsolatok megalapozásán messze túlmutató jelzésértéke volt. A példát rövidesen követte valamennyi európai (volt) szocialista ország, majd pár évvel később a Kínai Népköztársaság is.

A Magyar Népköztársaság lett az első szocialista ország, amely hivatalos államközi kapcsolatokat létesített Dél-Koreával, meghozva az áttörést a kommunista tömb irányába. A lépés jelentős visszhangra talált mind Keleten, mind Nyugaton. Az utóbbi csoportba tartozó országok egyértelmű helyesléssel fogadták a bátor magyar döntést. A Magyar Népköztársaság akkori szövetségeseinek egy része hallgatólagosan támogatta a lépést, egyetértett azzal. Idetartozott a Gorbacsov vezette Szovjetunió, továbbá Lengyelország, Csehszlovákia és Jugoszlávia. Nem nyerte el a Todor Zsivkov vezette Bulgária helyeslését, bár nyílt bírálatot részükről sem váltott ki. Egyértelmű nemtetszését fejezte ki viszont Románia és az NDK. Ebben szerepet játszott az a tény is, hogy Ceausescu és Honecker baráti viszonyt tartott fenn Kim Ir Szennel. Magyarázatra sem szorul, hogy a KNDK részéről viszont heves reagálást váltott ki. Hazánkat, annak vezetését és népét bíráló, negatív színben feltüntető írások jelentek meg a napi sajtóban, illetve válaszként a magyar döntésre, az észak-koreai vezetés hazahívta budapesti nagykövétét. Az (Észak)Koreai Munkapárt központi lapja szerint Magyarország elárulta a marxizmus-leninizmus eszméjét, a munkásosztály forradalmát. A lap terjedelmes írása feltette a kérdést, hogy „Magyarország olyan nagy bajban van, hogy nincs más választása, mint néhány dollárért koldulni a dél-koreai báboknál?” Az érdekességhez tartozik, hogy akkor Kim Pjong Il, Kim Ir Szen ifjabb fia, Kim Dzsong Il, a 2011-ben elhunyt korábbi észak-koreai vezető öccse volt a KNDK nagykövete Budapesten. A diplomata a magyar-dél-koreai kapcsolatfelvételtől őt előzetesen tájékoztató Ószi István akkori külügyminiszter-helyettesnek egyet nem értését fejezte ki, de hozzátette, Magyarország szuverén állam, döntéseiért maga viseli a felelősséget. Két nappal később – nyilván központi utasításra – már tiltakozott, s a megállapodás azonnali felmondását követelte, majd november 6-án, minden előzetes bejelentés nélkül végleg elutazott Budapestről. Ebben szerepet játszott az, hogy rájöttek, tiltakozásuknak semmilyen eredménye nem volt, hiszen megnyílt a dél-koreai állandó képviseltek október végén (Torzsa, 2009.).

A partneri kapcsolatok a magyar EU-tagság előtt

Politikai kapcsolatok

A diplomáciai kapcsolatok felvételét követően kölcsönös, magas szintű látogatásokra került sor, a felső szintű vezetők mellett számos szaktárca vezetőjének látogatása valósult meg.

Ezek közül a legjelentősebbek, magyar részről: Göncz Árpád köztársasági elnök 1990-ben hivatalos, majd 1993-ban nem hivatalos látogatást tett (utóbbi során a tedzsoni világhiállításán vett részt), 1991-ben Szabad György, az Országgyűlés elnöke, 1995-ben Horn Gyula miniszterelnök, majd 1997-ben Kóródi Mária, a Parlament alelnöke járt a Koreai Köztársaságban. Koreai részről 1989-ben Roh Tae-woo államfő, 1996-ban Lee Su-seong miniszterelnök, 2001-ben Kim Dae-jung elnök, majd 2002-ben Lee Man-sup, a Nemzetgyűlés elnöke tett látogatást Budapesten.

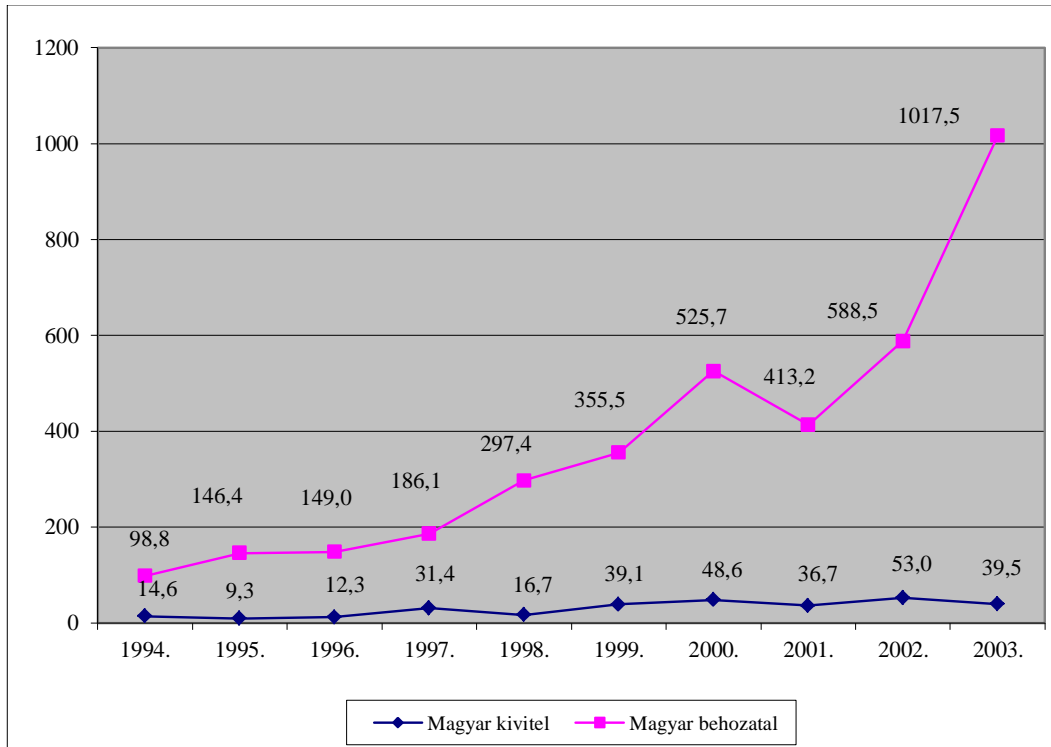
A politikai kapcsolatok normalizálásáról szóló megállapodásokkal egyidejűleg indult meg a kétoldalú kapcsolatok intézményes alapjainak kiépítése: kormányközi megállapodások születtek a beruházás-védelemről, a kettős adóztatás elkerüléséről, a kereskedelmi és gazdasági, a kulturális, valamint a tudományos-műszaki együttműködésről, a teljes körű vízummentességről, valamint a légügyi és idegenforgalmi együttműködésről és megalakult a Kormányközi Gazdasági Vegyesbizottság. (KÜM)

Politikai kapcsolataink kezdetől fogva problémamentesek voltak, együttműködésünk alapja a közös érdek, demokratikus értékrendünk hasonlósága, így a Koreai Köztársaság az ázsiai térségben kiemelt politikai, gazdasági partnerünk.

Gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok

Magyarország és a Koreai Köztársaság közötti gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok nem tekintenek vissza hosszú hagyományokra, mivel az a diplomáciai kapcsolatok felvételét megelőzően minimális volt. 1989 után viszont a kétoldalú forgalom erőteljes növekedésnek indult, ezen belül is elsősorban a dél-koreai szállítások volumene növekedett dinamikusán, s ez az irányzat az azóta eltelt másfél évtized során sem változott. A koreai árucikkek között kezdetül a háztartási gépek, gépjárművek, elektronikai cikkek domináltak, illetve dominálnak. A dél-koreai áruszállítás nagyságrendjétől mindig is jócskán elmaradó magyar kivitelben 1998-tól (a korábban évekig húzódó állategészségügyi tárgyalások eredményeként) előtérbe került a fagyasztott sertéshús kiszállítása, sőt egy idő után a relációba irányuló teljes magyar exportban a sertéshús vette át fő volumenhordozó szerepét, közel 60%-os aránnyal. A koreai relációban, illetve tágabb környezetében, a kelet- és délkelet-ázsiai régióban továbbra is nagy szerepe van a kedvező országkép formálásának és elmélyítésének, valamint a kollektív promóciónak. A távolságból adódó magas költségek és az európaiaktól lényegesen eltérő, sokak számára kevésbé ismert kultúra, fogyasztói szokások és értékesítési csatornák miatt ugyanis a hazai vállalatok számára a piacra jutás itt igen nehézkes. A magyar vállalatok, intézmények már az EU-csatlakozásunkat közvetlenül megelőző időszakban is élhettek az Európai Unió kereskedelemfejlesztési intézményrendszere adta kedvezményes lehetőségekkel. Szöulban közös EU-Korea Kereskedelmi Kamara (EUCCK) működik, melynek apparátusa, infrastruktúrája magyar cégek részére is igénybe vehető (Neszmélyi, 2004.).

1. ábra: Magyarország és a Koreai Köztársaság bilaterális külkereskedelmi forgalma EU csatlakozásunkat megelőzően (1994-2003, millió USD)

Forrás: Neszmélyi Gy. (2004), a KSH, Gazdasági Minisztérium, Külügyminisztérium adatai nyomán

Az 1990-es évek elején, Magyarországon a külföldi közvetlen többbefektetések a feldolgozóiparba irányultak leginkább. 1995-től a külföldi közvetlen többbefektetések a szolgáltatóiparban is növekvő mértékű részarányt értek el a részleges privatizációnak köszönhetően. Az 1990-es években a privatizáció beindításával a többi visegrádi ország is megnyitotta piacait a külföldi tőkebeáramlás előtt. Napjainkban a környező országokhoz hasonlóan az FDI több szektorban is megjelent Magyarországon, mint például az autógyártás, a mezőgépgyártás, az üdítőital- és sörgyártás, a turizmus, a szállodaláncok kialakítása, a gyógyszergyártás, a tejipar, a húsipar, a halfeldolgozás és a cukoripar terén. (Zbida - Guth – Zsarnóczai, 2011.)

Dél-koreai cégek szinte a kezdettől fogva megjelentek és részt vettek a rendszerváltozást követő évek magyarországi működőtőke-befektetéseiben. Említést érdemel a Samsung Electronics, amely az egykori jászfényszarui kalapgyár épületét és infrastruktúráját vásárolta meg. (Pethő, 1999.)

Társadalmi kapcsolatok

Magyarország a koreaiak szemében közös ázsiai gyökerekkel rendelkező, baráti országgént jelenik meg. Ennek ellenére, a koreai átlagember hazánkról nem rendelkezik túl bőséges, és főleg naprakész információval. Aránylag széles körben ismert azonban ázsiai eredetünk, illetve az ural-altaji nyelvcsaládhoz fűződő közös nyelvi gyökereink. A kultúra és művészetek iránt általában igen fogékony dél-koreaiak szemében a magyar kultúra leginkább népszerű szegmense a klasszikus zene. Viszonylag széles körben ismerik, és nagyra becsülik a világhírű magyar zeneszerzőket (Bartók, Liszt, Kodály), de telt házas sikert arattak más magyar előadóművészek is, mint például a Rajkó Zenekar. A Koreai Köztársaságban néhány évvel ezelőtt – koreai zeneművészekből, zenepedagógusokból – Liszt, illetve Kodály társaságok alakultak. A jelenleg mintegy 200 tagot számláló Kodály Társaság Kodály Zoltán szellemi örökségének a lehető legszélesebb körben való terjesztése céljával alakult. A Társaság tagjai között nemcsak előadóművészek, hanem ének/zene-tanárok, kórusvezetők és diákok is vannak, akik közül eddig mintegy kéttucatnyian folytattak hosszabb-rövidebb ideig tanulmányokat a kecskeméti Kodály Intézetben, és/vagy a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián. A Kodály Társaság, illetve a szülői Kodály Intézet „lobbizása” eredményeként ma már a dél-koreai kisiskolások ének-zenei oktatása is az ún. Kodály-módszerrel történik.

A Hankuk Idegennyelvi Egyetemen 1988-ban alakult meg a Magyar Tanszék, melynek négyéves képzésre évente mintegy 40 hallgatót vesznek fel. A magyar szakos hallgatók a nyelvi tanulmányok mellett magyar irodalmat, történelmet, illetve országismeretet is tanulnak. A Tanszék – a négy évfolyamon tanuló mintegy 160 diákjával, öt főállású (koreai) oktatójával az ázsiai kontinens legnagyobb hungarológiai intézménye, melynek tevékenységét magyar egyetemről kiküldött lektor is segíti. A magyar szakon végzett diákok egy része a Magyarországon működő koreai vállalatoknál helyezkedik el, avagy mester, esetleg PhD szinten – koreai vagy magyar egyetemeken – tovább folytatja tanulmányait.

A kulturális, oktatási, valamint a tudományos és technológiai együttműködés területét kormányközi megállapodások, valamint időszakos munkatervük szabályozzák, ugyanakkor az utóbbi időben – főként a központi források szűkössége miatt – előtérbe kerülnek a közvetlen intézményközi együttműködési formák is. Így például több magyar egyetem (köztük az ELTE, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem) alakított ki hallgatók és oktatók cseréjére, valamint közös kutatási projektekre is kiterjedő együttműködést neves koreai intézményekkel (mint például a Szöuli Állami Egyetem, Yonsei Egyetem, Gwangju-i Műszaki-Tudományos Intézet, stb.) Külön érdemes szólni a Korea Foundation szerepéről, mely állami intézményként a koreai kultúra külföldi terjesztésében vállal nem elhanyagolható mértékű közvetítő és finanszírozó szerepet. Ösztöndíjával minden évben több, a koreai nyelv tanulása iránt érdeklődő magyar diáknak van lehetősége koreai egyetemekre kijutni egy-két félévre.

A Dél-Koreával történt diplomáciai kapcsolatok felvétele évének őszén, 1989 szeptemberétől, a BGF egyik előd-intézményében, az egykori Külkereskedelmi Főiskolán beindult a koreai nyelv oktatása is. Ez utóbbinak a jelentősége azért volt nagyon nagy, mert Magyarországon – és jószerivel Kelet-Európában is – ez volt az első koreai stúdiumokat kínáló program gazdasági felsőoktatási szinten (Hidasi, 2009.).

1992 márciusa óta Budapesten (A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem területén) közös alapítványi formában Magyar–Koreai Műszaki Együttműködési Központ működik, mely a kétoldalú együttműködés elősegítése érdekében egyfajta közvetítő és koordinációs feladatot lát el, emellett rendszeresen szervez konferenciákat a két ország tudományos szakembereinek részvételével. Említést érdemel, hogy azok a koreai üzletemberek, diákok és tisztviselők, akik a kapcsolatfelvételt követően „elsőként” (azaz az 1980-as évek végén, illetve az 1990-es évek elején) tevékenykedtek Magyarországon, – Koreába való visszatértük után – megalapították az ún. Duna Klubot. Mindkét részről erősödik az érdeklődés a regionális szintű – testvérvárosi, testvérmegyei – kapcsolatok iránt. Ez idő szerint Budapest és Daejon (Tedszon) város, valamint Jungbuk (Csungbuk) tartomány és Baranya megye között működik ilyen kapcsolat. Az utóbbi év során azonban, kezdeményezés szintjén felmerült, hogy a két főváros is létesítsen egymással testvérvárosi kapcsolatot, emellett a Koreai Köztársaság más tartományai, települései is jelezték ilyen irányú érdeklődésüket. Örvendetes, hogy neves tudósok és szakemberek, a magyar közélet, a művészet és sport számos kiemelkedő szereplője közreműködésével 2003 decemberében megalakult a Magyar–Koreai Társaság, melyhez a kétoldalú együttműködésben érintett, avagy potenciálisan érdekelt magyar, illetve Magyarországon működő koreai vállalatok, egyesületek és alapítványok is csatlakoztak. (A Társaság „Magyar–Koreai Társaság a Barátságért és Együttműködésért Közhasznú Egyesület” néven, 2004 tavaszán került bejegyzésre.) A Társaság célja a két ország, illetve a két nemzet társadalmának, kultúrájának, szociális és gazdasági viszonyainak jobb megismerése, másokkal való megismertetése, e területeken a további kapcsolatok kialakítása és az együttműködés elősegítése. Ennek érdekében a Társaság üzleti és kulturális klubot működtet, valamint külön díjat alapított, melyet évente, az adott időszakban a magyar és koreai kapcsolatok továbbfejlesztésében legaktívabb magyar, illetve koreai személyeknek adományoz. Az előbbihez hasonló kezdeményezés már Szöulban is megtörtént, s röviddel az előbbieket követően megalakult a Dél-Koreában működő Koreai–Magyar Baráti Társaság is.

Dél-koreai kapcsolataink a magyar EU-tagság első tíz évében.

Magyarországnak az Európai Unióhoz történt 2004. májusi csatlakozása kiszélesítette mozgásterünket, új lehetőségeket nyújtva a Koreai Köztársaság számára is politikai, gazdasági kapcsolataink fejlesztésére. A felső szintű kontaktusok továbbra is rendszeresek, ezek közül kiemelkedik Gyurcsány Ferenc miniszterelnök 2005. márciusi szöuli látogatása, melynek során négy megállapodást, és három egyetértési nyilatkozatot került aláírásra. Folyamatos a két Parlament közötti együttműködés, 2006 augusztusában Szili Katalin az Országgyűlés elnöke látogatott Szöulba. Koreai részről 2004 októberében Lee Hae Chan miniszterelnök látogatott Magyarországra, aki egy multilaterális rendezvényen (Haladó kormányzás csúcstalálkozó) is részt vett. Ban Ki-moon (a jelenlegi ENSZ főtitkár) akkori külügy- és kereskedelmi miniszteri minőségében 2005-ben, majd Han Duck-soo miniszterelnök 2007 szeptemberében látogatott Budapestre. Sólyom László (2009) és Schmitt Pál (2012) köztársasági elnökök szintén látogatást tettek a Koreai Köztársaságban.

Politikai és gazdasági kapcsolatrendszerünkben egyaránt stabilizáló, bizalomerosztó tényezőként játszik szerepet EU-tagságunk. Ugyanakkor – koreai szemszögből nézve – Magyarország szerepe egyben számottevően átértékelődött. Csatlakozásunkat megelőzően, különösen a kapcsolatfelvételt közvetlenül követő időszakban Magyarország potenciális hídszerepe volt hangsúlyos tényező, kezdetben főként a keleti irányban, hiszen a többi európai szocialista ország, beleértve a Szovjetuniót

is, később vette fel a kapcsolatokat Szöullal. Amikor ez megtörtént, akkor Magyarország, mint lehetséges közép-európai gazdasági-pénzügyi tengely jött számításba, majd EU csatlakozásunk bő tízéves időszakában pedig a Magyarországon megtelepedő koreai tőkebefektetések rövid időn belüli EU-n belülré kerülése számított sajátos vonzerőnek, az uniós piacok akadálytalan elérése lett. Mindez 2004. május elsejétől ismét megváltozott, hiszen ekkor vált Magyarország az EU teljes jogú tagjává.

Koreai részről Magyarországot dinamikus fejlődésre képes, a térségben gazdasági téren központi szerepet vállaló országnak tartják, amely eredményesen közvetíthet az EU és Korea közötti jövőbeni együttműködésben is. Rokonszenvük oka az is, hogy a magyarokat az altaji nyelvcsalád révén rokonnak tartják; ez a vélekedés tankönyveikben szerepel (Osváth, 2007).

Kapcsolataink mindezt követően még tovább bővültek, jelentős, új működőtőke-befektető cégek jelentek meg a magyar piacon (Hankook Tire, KDB Bank stb.) Sajnálatos a 2008-tól kezdődött világgazdasági-pénzügyi válság kétségtelenül fékezte kapcsolataink fejlődését, ám a bővülés nem fordult visszájára. 2012-ben Dél-Korea és Európa kereskedelmi forgalmára jelentős hatással volt az európai válság és a globális gazdaság lassulása. Előbbi miatt szinte minden viszonylatban visszaesett a koreai kivitel, vagy jelentősen lassult a bővülés, az utóbbi pedig a lakossági fogyasztás mérséklődésén keresztül számos ország Koreába irányuló kivitelére gyakorolt negatív befolyást. A KSH adatai szerint Dél-Korea Magyarország 41. legnagyobb exportpiaca és a 16. legjelentősebb importpartnere volt 2012-ben. Magyarország Dél-Korea 52. export-, ill. 60. importpartnere volt 2012-ben a koreai statisztikai adatok szerint. Magyarország Dél-Korea 4. legjelentősebb kereskedelmi partnere Kelet-Közép-Európában. Tartós és nagyarányú hiány jellemzi a kétoldalú árucseré-forgalmat magyar oldalon, egyenlegünk értéke azonban ennek ellenére évek óta javulást mutat. 2012-ben kivitelünk 33,6%-kal, míg behozatalunk 30,8%-kal csökkent az előző évhez képest. A gépek és gépi berendezések árufojcsoportja meghatározó kétoldalú áruforgalmunk mind kiviteli (54,3%), mind behozatali (85,6%) oldalán. További jelentős árufojcsoportok a magyar exportban: feldolgozott termékek (70,3 M USD), élelmiszer és élő állat (27,9 M USD), nyersanyagok (8,8 M USD).

Legfontosabb exporttermékeink: alkatrész és tartozék gépjárműhöz (36,7 M USD); sertéshús fagyasztva (16,4 M USD); laboratóriumi, vegyi, műszaki, mezőgazdasági kerámiáaru; csomagolóanyag kerámiából (10,4 M USD); kukorica (9,7 M USD); automatikus adatfeldolgozó gép és részegységei; mágneses és optikai leolvasó; kódolt adatot átíró gép (8,3 M USD); nem optikai ellenőrző és mérőműszerek (7,9 M USD); toll, töltelékanyag; puhely (7,7 M USD); centrifuga; folyadék vagy gáz szűrésére és tisztítására szolgáló készülék (7,2 M USD); automata szabályozó- vagy ellenőrző műszer és készülék; mindezek alkatrészei és tartozékai (7 M USD); szalma vagy takarmánybálázó gép; alkatrész mező-, kert- vagy erdőgazdasági betakarítógéphez, kaszáló géphez mezőgazdasági terméket tisztító, válogató vagy osztályozó gép (6,4 M USD). (HITA)

A Nemzeti Külgazdasági Hivatal értékelése szerint számos magyar termékcsoporthoz exportjának vannak jó kilátásai a koreai relációban, mint például:

- mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek: kukorica, gabona, baromfihús, feldolgozott húskészítmények, tejipari termékek, reformélelmiszerek, fagyasztott áruk, konzervek, borok és édesipari termékek;

- gépek és berendezések, járművek és elektronikai eszközök – kiemelten a gyártási együttműködés és beszállítás;
- gyógyszer- és vegyipari termékek: szerves kozmetikumok, táplálék-kiegészítők, orvosi műszerek, berendezések;
- fogyasztási cikkek: háztartási cikkek és konyhai eszközök, lakás felszerelési tárgyak, libatoll, ágynemű és well-being termékek. (HITA).

Bár számos, gazdasági területet is érintő új együttműködés is kezdetét vette a két ország között (legutóbb pl. a békés célú nukleáris együttműködésről született kétoldalú megállapodás), gazdasági, főként befektetői kapcsolatainkban minőségileg új lépést vélhetően Magyarország jövőbeni euróvezeti tagsága jelenthetne. Ez a hazánkban egyik legaktívabb koreai vállalat elnöke részéről már egy kilenc évvel ezelőtti miniszterelnöki látogatás során is elhangzott. Ma az euróvezet szét-esésének, szétforgácsolódásának veszélye csökkenni látszik. Ugyanakkor az egykor rémképnek tekintett két- vagy többsebességű Európa – az euróvezet határai mentén – valósággá válhat. Éppen ezért nem pusztán elvi síkon, hanem kézzelfogható módon is érzékelhető bizalomerősítő lépés lenne, ha magyar részről legalább politikai szándék szintjén megfogalmazást nyerne, hogy hazánk a lehető legrövidebb időn belül csatlakozni kíván az európai árfolyam-mechanizmus (ERM, European Exchange Rate Mechanism) II. szakaszához. majd magához az eurozónához.

1. táblázat: A magyar-dél-koreai külkereskedelem áruszerkezete (M USD)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Összesen	353,5	234,7	2098,7	1451,6	-1745,2	-1216,9
Élelmiszer, ital és dohány	34,8	27,9	0,2	3,6	34,6	24,3
Nyersanyagok	2,2	8,8	3,1	1,6	-0,9	7,2
Energia-hordozók	0	0	0	0	0	0
Feldolgozott termékek	48,3	70,3	233,8	202,6	-185,5	-132,3
Gépek és gépi berendezések	268,2	127,6	1861,7	1243,7	-1593,5	-1116,1

Forrás: HITA, KSH

A Koreai Köztársaság Magyarország második legnagyobb kereskedelmi partnerévé és hetedik legfontosabb export-célországává vált Ázsiában. A kétoldalú kereskedelmi forgalom nagyságrendje jócskán meghaladja az egymilliárd eurót. A dél-koreai FDI állomány eléri az egymilliárd eurót Magyarországon, ahol mintegy 40 koreai vállalkozás működik és ezek kb. 20 ezer főt foglalkoztatnak. A legismertebb dél-koreai vállalatcsoportok szinte mindegyike jelen van a magyar piacon.

Az alapvetően kedvező helyzetet időnként beárnyékolja egy-egy cég visszavonulása, vagy tevékenységének visszaszorulása. Ilyenre már korábban is voltak példák, pl. az 1998. évi ázsiai gazdasági-pénzügyi válság hatására csődközelbe került Daewoo vállalatcsoport kivonult a magyarországi banki üzletágból (helyét a Korea Development Bank – KDB) vette át szinte azonnal). Ennél is aggasztóbbnak tűnő sajtóhírek láttak napvilágot 2014 április elején, amelyek szerint a Samsung SDI bezárja gödi gyártóüzemét. A Samsung SDI Magyarország Zrt. - a második legnagyobb magyarországi Samsung-vállalat - színestelevízió-képcsövet, plazmatévépaneleket és mobiltelefon-kijelzőket gyártott. (Napi Gazdaság, 2014.(a)).

A külpiazi feltételek változásával, átmeneti romlásával párhuzamosan számolni lehet a jövőben is egyes termelő egységekben a kapacitás mérséklésével vagy akár az üzem bezárásával. Ennek ellenére a dél-koreai beruházási hajlandóság és a fejlődési tendencia a jövőben is kedvezőnek látszik. Ez utóbbit támasztja alá az alábbi 3 példa.

- A Samsung cégcsoport másik magyarországi vállalkozása, a Samsung Electronics Magyar Zrt. 1990. óta működő jászfényszarui gyára nemcsak, hogy továbbra is működik, hanem 2013-ban új gyáregység építése kezdődött meg A 22 ezer négyzetméter alapterületű V3 gyáregység közel harminc millió dollár mértékű beruházás és mintegy száz új munkahelyet teremt Jászfényszarun. A partnerség egyik új mérföldköve a hamarosan beinduló, Rimóczi Kastélyban helyet kapó Samsung SMART School, ami nem csak a helyi iskola tehetséggon-dozásában segít, hanem a fiatal munkanélkülieknek is kínál új perspektívát, a jobb érvényesülés érdekében (Mohácsi, 2014).
- Mintegy 6 millió euró értékű zöldmezős beruházással Székesfehérváron épít gyógyszergyárat és kutatás-fejlesztési labort a dél-koreai Wooshin Medics. A beruházással legalább ötven új munkahelyet teremtenek, és a terveik szerint egy K+F központot is létrehoznak a gyáron belül. Az itt gyártott termékek 90 százalékát exportálják majd, az új üzemben egyebek között a Cataplasma nevű úgynevezett hidrogéles tapaszt, illetve a bőrön át felszívódó gyógyszeradagoláshoz tervezett tapaszt fognak gyártani. (Napi Gazdaság, 2014 (b))
- Tovább bővül a Dunaújvárosban megtelepedett Hankook Tire Magyarország Kft is: egyrészt befejeződött egy 2012 őszén indított 2,4 milliárd Ft értékű beruházás, mindezen túl a cég újabb terve, hogy 19 millió abroncs/év kapacitásra akarja emelni gyártókapacitását, 313 millió eurós beruházással. Ez utóbbi plusz 950 újabb munkahelyet jelent majd. (Népszabadság, 2014.)

Gazdasági és politikai kapcsolatainkon túl együttműködésünk más területei is pozitívan alakultak. Említést érdemel az oktatási, kulturális, és a műszaki-tudományos együttműködés is, és az ezen alapuló cserekapcsolatok és közös projektek is.

2013-ban aláírták a magyar-dél-koreai Ifjúsági Csereprogram Egyezményt (Working Holiday Program), amely az üdülési vagy tanulási céllal Dél-Koreába vagy Magyarországra utazó 18 és 30 év közötti fiatalok számára teszi lehetővé az ideiglenes (egy évnél nem hosszabb) munkavállalást. (Konrád – Tevely – Tusor, 2013.).

2. táblázat: Működőtőke - befektetések, 2008-2012 (M EUR)

	2008	2009	2010	2011	2012
Dél-Korea közvetlen tőkebefektetés-exportja Magyarországra	11,6	133,5	-74,2	138,0	48,6
Dél-Korea közvetlen tőkebefektetés-állománya Magyarországon*	779,7	894,7	803,7	862,7	930,4
Magyarország tőkekihelyezése Dél-Koreába	22,3	44,9	28,0	32,2	75,5
Magyarország tőkekihelyezés-állománya Dél-Koreában*	271,3	303,3	325,4	342,8	437,6

* Részvény, egyéb részesedés és újra befektetett jövedelmek állománya. Forrás: MNB

3. táblázat: A legnagyobb dél-koreai befektetések Magyarországon

A vállalkozás neve	Tevékenység
Hankook Tire	Gumiabroncsgyártás
Samsung SDI	PDP televízió gyártás
Samsung Electronics	LCD televízió gyártás
KDB Bank	Banki szolgáltatások
Halla Climate Control	Autó légkondicionáló gyártás

Forrás: HITA, KOTRA Overseas Information System nyomán

Bővülnek a felsőoktatási intézmények közti közvetlen együttműködésen alapuló kapcsolatok. 2013 őszén a Budapesti Gazdasági Főiskolán tett látogatást az egyik legjelentősebb idegenforgalmi képzést folytató koreai intézmény, a Gyeongju-i Egyetem rektora, majd látogatását – több más koreai egyetem vezető munkatársa kíséretében 2014 február elején megismételve – került sor a két intézmény közös szervezésében tudományos szimpóziumra, majd koreai ételek bemutatójára.

A Koreai Köztársaságban, a Hankuk Idegennyelvi Egyetemen működik továbbra is Ázsia legnagyobb magyar tanszéke. Az BGF Külkereskedelmi Karán (az egykori Külkereskedelmi Főiskolán) 1989. óta folyó koreai nyelvi képzés mellett – a Korea Foundation támogatásával – 2008 nyarán önálló Koreai Tanszék jött létre az ELTE-n.

Újabb fontos mérföldkő kulturális kapcsolatainkban, hogy 2012-ben Budapesten megnyílt a magyarországi Koreai Kulturális Központ. Említést érdemel, hogy még ugyanebben az évben (május 11-én) leleplezték Ahn Ik-tae koreai zeneszerző (a Koreai Köztársaság himnuszának komponistája) szobrát a budapesti Városligetben.

Következtetések - a jövő útjai

Magyarország és a Koreai Köztársaság az utóbbi huszonöt esztendő alatt szinte a nulláról épített fel sokrétű, tartalmas, baráti légkörű, a kölcsönös előnyök elvén alapuló együttműködési rendszert. A demokrácia, a szabadság és az emberi jogok általános tisztelete alapján értékrendünk gyakorlatilag azonos. EU és NATO tagságunkból, valamint a Koreai Köztársaság és az Egyesült Államok közti (kétoldalú) szövetségi rendszer alapján mondhatjuk, hogy egymás természetes szövetségesei vagyunk.

Dél-Korea szerepe komoly hozzájárulásként értékelhető az 1989/90. évi gazdasági és politikai átmenetünk folyamatában és pozitív, hogy kapcsolatainkban nincsenek problémás kérdések. Helyzeti előnyünk, hogy a Koreai Köztársaságban összességében ma is alapvetően pozitív a Magyarország-kép.

Kapcsolataink első 25 évében nemcsak, hogy megteremtődtek mindazok a keretfeltételek, amelyek a hosszú távú, eredményes együttműködést lehetővé teszik, de ezalatt az idő alatt már alkalmunk volt partnerként kiismerni egymást, reális képet kialakítva ma már valóban tudhatjuk, mit várhatunk egymástól.

A Koreai Köztársaság Magyarország második legnagyobb kereskedelmi partnerévé és hetedik legfontosabb export-célországává vált Ázsiában. A kétoldalú kereskedelmi forgalom nagyságrendje jócskán meghaladja az egymilliárd eurót. A dél-koreai FDI állomány eléri az egymilliárd eurót Magyarországon, ahol mintegy 40 koreai vállalkozás működik és ezek kb. 20 ezer embert foglalkoztatnak. A legismertebb dél-koreai vállalatcsoportok szinte mindegyike jelen van a magyar piacon. A jövő számos területen kínál további kiaknázható lehetőségeket. Az a tény például, hogy Dél-Korea élelmiszerimportra szorul, miközben Magyarország jelentős többlet előállítására képes, akár stratégiai szintű kérdéseket is felvet. A közép-európai régió szerepe felértékelődőben van Dél-Korea számára. Szöulból nézve régióink akár az EU új gazdasági motorjává válhat.

Felhasznált irodalom

- 384/2013. (XI. 6.) Korm. rendelet a Magyarország Kormánya és a Koreai Köztársaság Kormánya között a nukleáris energia békés célú felhasználása terén történő együttműködésről szóló megállapodás kihirdetéséről. (on-line). Hozzáférés: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300384.KOR (olvasva: 2014. 02. 22.).
- BME (2014): *Történelmi jelentőségű keleti nyitás a nukleáris oktatási kutatási kapcsolatokban.* (on-line) Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, 2014. január 31. Hozzáférés: https://www.bme.hu/20140131/tortelenmi_jelentosegu_keleti_nyitas_a_nuklearis_oktatasi-kutatasi_kapcsolatokban/ (olvasva: 2014. 02. 22.)
- CSOMA M. (2006): Dél-Korea: a pártpolitikai konfliktusok és a félsziget megosztottsága. *Külgügyi Szemle*, 2006. tavasz–nyár pp. 127 – 140.
- CSOMA M. (2008): *Korea - Egy nemzet, két ország.* Napvilág Kiadó, Budapest, p. 175. ISBN 978 963 9697 201 1
- FENDLER K. (1994): A Magyar-Koreai Kapcsolatok Száz Éve (1892-1992) In: *Múzeum Évkönyve XXXII.* Herman Ottó Múzeum, Miskolc, pp. 151-165.
- HIDAS J. (2004): A Keleti Nyelvek Tanszék múltja és jelene. In: Székács A. (szerk.): *A keleti nyelvek oktatásának gazdasági, kulturális vonatkozásai és Európai Unió csatlakozásunk.* BGF – KKKF, Budapest, pp. 9-14.
- KONRÁD-TEVELY N. - TUSOR A. (2013): Dél-koreai-magyar csereprogram indul. (on-line). *Kitekintő*, 2013. április 10. Hozzáférés: http://kitekinto.hu/kelet-azsia/2013/04/10/del-koreai-magyar_csereprogram_indul/ (olvasva: 2014. 04. 22.)
- KÜLÜGYMINISZTERIUM (Szöuli nagykövetség) honlapja (on-line). Hozzáférés: http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/KR/hu/Ketoldaluj_kapcsolatok/pol_kapcs.htm
http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/KR/hu/Ketoldaluj_kapcsolatok/gazd_kapcs.htm (olvasva: 2014. 02. 22.)
- MOHÁCSI A. (2014): *2013-ban megújult Jászfényszaru* (on-line). Jász Trió TV, Jászberény, 2014- január 28- Hozzáférés: <http://jttv.hu/2013-ban-megujult-jaszfenyszaru-0> (olvasva: 2014. 02. 22.)
- MTA (2013): *Folytatódik a magyar–koreai tudományos együttműködés* (on-line). Az MTA hírei, 2013. 03. 26. Hozzáférés: http://mta.hu/mta_hirei/folytatodik-a-magyar-koreai-tudomanyos-egyuttmukodes-131611/ (olvasva: 2014. 02. 22.)
- MTI (2014): *Megtartotta első ülését a Magyar-Koreai Gazdasági Vegyesbizottság* (on-line). Kormányportál, Nemzetgazdasági Minisztérium, Budapest, 2014. január 27. Hozzáférés: <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/megtartotta-első-uleset-a-magyar-koreai-gazdasagi-vegyesbizottsag> (olvasva: 2014. 02. 22.)
- NAPI GAZDASÁG (2014a): *Bezár a Samsung SDI Magyarország* (on-line) Napi Gazdaság Online, 2014. április 08. Hozzáférés: <http://www.napigazdasag.hu/cikk/9560/> (olvasva: 2014. 04. 22.)
- NAPI GAZDASÁG (2014b): *Dél-koreai gyógyszergyár épül Székesfehérváron* (on-line). Napi Gazdaság Online, 2014. március 10. Hozzáférés: http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/del-koreai_gyogyszergyar_epul_szekesfehervaron_578116.html (olvasva: 2014. 04. 22.)
- NEMZETI KÜLGAZDASÁGI HIVATAL (HITA) (2012): *Tájékoztató a Koreai Köztársaság Társadalmi - Gazdasági Helyzetéről, illetve a magyar – dél-koreai gazdasági kapcsolatokról.* (on-line). Hozzáférés: <http://www.hita.hu/RegioInfo/Download.aspx?RegionID=0a03cffe-1f44-4b01-9cab-85cd1173ea92> (olvasva: 2014. 02. 22.)
- NÉPSZABADSÁG (2014): Hankook Tire Magyarország Kft. *Népszabadság*, 2014. április 25. p. 2.
- NESZMÉLYI Gy. (2004): *A három egykori királyság földje* (A Koreai Köztársaság társadalmi, gazdasági sajátosságai és élelmiszergazdasága) Agroinform Kiadó, Budapest, p, 143. ISBN: 963 502 828 8
- OSVÁTH G. (2007): Korea (Dél-Korea és Észak-Korea). In: Hidas Judit (szerk.): *Kultúrák, kontextusok, kommunikáció.* Perfekt Kiadó, Budapest. pp. 120–132.
- PETHŐ L. (1999): *Egy mikrorégió az ezredfordulón.* MTA Politikai Tudományok Intézete és a Jászberényi Tanítóképző Főiskola Közművelődési és Felnőttnevelési Tanszéke, Budapest, p. 260. ISBN 963 9218 05 7
- THE KOREAN OVERSEAS INFORMATION SERVICE (2003): *A Handbook of Korea.* 11th Edition, Seoul, p. 671. ISBN 89-7375-005-4 03910
- TORZSA I. (2009): A magyar–dél-koreai diplomáciai kapcsolatok normalizálása, az elmúlt húsz év eredményei. *Külgügyi Szemle*, 2009. tavasz pp. 212 – 227.
- ZBIDA A. – GUTH L. – ZSARNÓCZAI J. S. (2011): Külföldi közvetlen tőkebefektetések hatása a hazai regionális fejlesztésre. (on-line) *Polgári Szemle*, 2011. március, 7. évfolyam, 1. szám ISSN 1786-6553
Hozzáférés: <http://www.polgariszemle.hu/?view=article&ID=430&paging=1> (olvasva: 2014. 02. 22.)